

УДК 378.147:37.022:61

НАПРЯМКИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ВУЗУ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

І. М. Дейкало, П. О. Герасимчук, І. Р. Копитчак, А. О. Ковальчук
*ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України”*

ORGANIZATION AREAS OF THE INDEPENDENT WORK OF MEDICAL UNIVERSITY STUDENTS IN THE CREDIT-MODULAR SYSTEM

I. M. Deykalo, P. O. Herasymchuk, I. R. Kopytchak, A. O. Kovalchuk
SHEI “Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky of MPH of Ukraine”

У статті визначено місце та роль самостійної роботи студентів у навчальному процесі. Узагальнено основні види, форми та напрямки організації самостійної роботи студентів медичного вузу в умовах кредитно-модульної системи.

The place and role of independent work in the training process was defined in this article. The main types, shapes and directions of independent work of students of medical university in the credit-modular system were summarized.

Вступ. Приєднання України до Болонської системи викладання у вищих навчальних закладах обумовлює необхідність перегляду деяких методичних підходів до навчального процесу. Остання передбачає тенденцію до скорочення кількості аудиторних годин та зростання часу, виділеного на самостійну роботу, який повинен складати не менше 50 % від годин, виділених на освоєння дисципліни. Європейська кредитно-трансферна та акумулююча система (ECTS) визначає самостійну роботу студентів як ключову складову професійної підготовки спеціалістів [1, 2].

Самостійна робота студентів (СРС) являє собою форму організації навчального процесу, при якій студент самостійно виконує заплановані завдання під методичним керівництвом викладача, але без його особистої участі. СРС є основним методом теоретичної підготовки та оволодіння практичними навичками під час позааудиторної навчальної підготовки. Якщо навчальний матеріал опрацьовується власноручно, самостійно (індивідуально) виконується завдання від його постановки до аналізу отриманих результатів, то засвоюється не менше 90 відсотків інформації.

Метою СРС є засвоєння в повному обсязі навчальної програми та послідовне формування самостійності як риси характеру, а також засвоєння знань, умінь, навичок. В майбутньому навички самостійної роботи повинні

лягти в основу постійної самопідготовки та професійного росту лікаря-фахівця вищої кваліфікації [3, 4].

Значущість самостійної роботи давно знайшла своє висвітлення в освітній літературі, однак невирішеними залишаються питання оптимальної організації останньої, стимулювання студентів до самоосвітньої діяльності.

Основна частина. Уміння самостійно працювати, думати, осмислювати та засвоювати навчальний матеріал, вміти застосовувати отримані знання стає основною передумовою ефективного формування у студентів професійної самостійності, а також успішного навчання. Але значна частина студентів на даний час не спроможна ефективно опрацювати навчальний матеріал, з необхідною оцінкою та інтерпретацією отриманих даних. Це обумовлене тим, що вони не вміють раціонально планувати свою навчальну діяльність, займатись самоосвітою, у них часто відсутня мотивація до неї. Тому навчальний процес слід переорієнтувати на виховання у студентів бажання, необхідності та вміння самостійно проводити пошук, опрацювання, інтерпретацію навчального матеріалу, відпрацювання практичних навичок та вміння застосовувати їх на практиці, що набуває особливого значення в підготовці майбутніх лікарів.

Основними функціями СРС є: пізнавальна, самостійна, прогностична, коригуюча та виховна.

Пізнавальна функція визначається засвоєнням студентом систематизованих знань з дисциплін.

© І. М. Дейкало, П. О. Герасимчук, І. Р. Копитчак,
А. О. Ковальчук

Самостійна функція – це формування вмінь і навиків, постійного самостійного їх оновлення і творчого застосування. *Прогностична* функція є вмінням студента вчасно передбачати й оцінювати як можливий результат, так і саме виконання завдання. *Коригуюча* функція визначається вмінням вчасно коригувати свою діяльність згідно з отриманими новими знаннями. *Виховна* функція – це формування самостійності як риси характеру.

Результативність навчання значною мірою залежить від сформованості мотивації до навчання. Тому одним з основних завдань викладача вищої школи є формування мотивації до самостійної роботи у студентів, без якої неможлива ефективна підготовка лікаря-спеціаліста та наступний професійний ріст. Викладач повинен чітко сформулювати мету та визначити завдання для самостійної роботи. Завдання повинні відповідати змісту дисципліни та включати різні види пізнавальної діяльності студентів. З метою підвищення мотивації студентів до самостійної роботи передбачається виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ), за які нараховуються додаткові бали. Останні входять в загальну рейтингову оцінку з дисципліни.

В загальному самостійну роботу студентів можна розділити на дві складові: обов'язкова (підготовка до практичних і лабораторних занять, семінарів, опрацювання лекційного матеріалу) і вибіркова або спеціальна, при якій студент може обрати завдання на власний розсуд (написання рефератів, творчих, науково-дослідних робіт, виконання індивідуальних домашніх завдань, підготовки до дискусій тощо).

За цільовим призначенням СРС може проводитися за такими напрямками:

1. Вивчення нового матеріалу: читання та конспектування літературних джерел інформації; робота в мережі Інтернет та Інтранет; перегляд відеозаписів та навчальних відеофільмів; прослуховування аудіозаписів лекцій; інші види занять.

2. Поглиблене вивчення матеріалу: підготовка до контрольних, практичних, лабораторних робіт, колоквиумів, семінарів; виконання типових задач; інші види занять.

3. Вивчення матеріалу з використанням елементів творчості: проведення практичних і лабораторних робіт з елементами творчості; розв'язання нестандартних задач; участь у ділових іграх і в розборі проблемних ситуацій; складання рефератів, доповідей, інформацій з заданої теми; інші види занять.

4. Вдосконалення теоретичних знань і практичних навичок в умовах лікувально-профілактичних за-

кладів: навчальні практикуми, робота на філіях кафедр; усі види практик; інші види занять.

При плануванні самостійної роботи слід враховувати, що вона повинна базуватися на індивідуальному підході з урахуванням інтересів, мотивів, потенціалу кожного студента. З огляду на можливі варіанти планування та проведення самостійної роботи студентів, її можна розподілити таким чином (табл. 1).

У структуру самостійної роботи студентів входять: мотивація, формування мети та постановка завдання самостійної роботи, виконання самостійної роботи, контроль та оцінка її виконання.

Оскільки даний вид роботи передбачає самостійне опрацювання теми, то важливим питанням є забезпечення студентів методичними матеріалами, які дозволять ефективно опрацювати потрібний матеріал. Тому набуває значення методична робота викладачів, щодо створення відповідних методичних рекомендацій з самостійної роботи. Останні повинні містити перелік питань та практичних навичок для самостійного опрацювання та засвоєння згідно з темою заняття (або модуля), дидактичної літератури (підручники, навчальні та методичні посібники, практикуми, атласи тощо, з вказанням сторінок для опрацювання), ресурсів Інтернет та Інтранет з адресами доступу, форму фіксації результатів роботи (план, конспект, реферат, алгоритм, тези, коротка доповідь тощо), питання, тести, завдання та задачі множинного вибору для самоконтролю студента. Особливу увагу в методичних матеріалах слід приділити питанням засвоєння практичних навичок. З цією метою слід створити покрокові алгоритми виконання практичної роботи з їх деталізацією та хронометражем часу. Окрім того, студент повинен мати можливість переглянути правила виконання маніпуляцій за допомогою мультимедійного забезпечення (навчальні відеофільми, слайди) та відпрацювати їх на муляжах, тренажерах або за допомогою спеціалізованих віртуальних комп'ютерних програм. У плані методологічного забезпечення СРС актуальним є питання створення тематичних навчальних кімнат та тренажерних залів з відповідним матеріальним, мультимедійним та інтерактивним оснащенням. Це дасть змогу студентам проводити самостійну роботу під постійним контролем та методичною допомогою викладача.

Результуючим моментом виконання СРС є її оцінка викладачем, яка може бути проведена шляхом: відповідей на контрольні або тестові питання; перевірки конспектів, рефератів, схем, алгоритмів; розв'язання ситуаційних задач; перевірки виконання індивідуальних задач; виконання практичних навичок тощо.

Таблиця 1. Види самостійної роботи студентів

Класифікаційна ознака	Вид самостійної роботи
За місцем виконання	– аудиторна; – позааудиторна
За формою подання результатів	– усна – доповідь, повідомлення, коментар; – письмова – конспекти, реферати, схеми, алгоритми; – конструкторська – створення муляжів, моделей, макетів, наочність; – інтерактивна – навчальне спілкування на форум-сторінці, в Інtranеті, Інтернеті, на наукових конференціях
За дидактичною метою	– СР з метою формування нових знань; – СР з метою формування нових практичних навичок та вмінь; – СР з метою закріплення отриманих знань та умінь; – СР з метою розвитку навичок самоосвіти
За джерелом отримання інформації	– СР із друкованими носіями (підручники, посібники, атласи, монографії); – СР з електронними носіями та ресурсами (компакт-диски, мультимедійні презентації, аудіокнижки, ресурси Інtranет та Інтернет)
За ступенем самостійності студентів	– СР за зразками (репродуктивна); – частково-пошукова СР (продуктивна); – дослідницька (евристична)
За видом управління	– СР під безпосереднім керівництвом викладача; – СР на основі співуправління (студент-викладач); – СР на основі самоуправління (студент)
За умовами виконання завдання	– індивідуальна СР; – СР у парах; – СР в малих навчальних групах; – фронтальна СР
За видом контролю результативності	– СР з обов'язковим контролем кожного студента; – СР з вибіркоким контролем

При плануванні СРС слід враховувати, що її спрямованість та характер змінюються протягом навчання у вищому навчальному закладі. На початкових курсах вона більш спрямована на поглиблене вивчення окремих дисциплін, в той час як на старших курсах вона набуває більш науково-дослідного та творчого характеру.

Висновок. Таким чином, в умовах кредитно-модульної системи навчання організація самостійної

роботи студентів набуває нового, важливого значення, оскільки займає не менше 50 % від годин, виділених на освоєння кожної дисципліни. Правильно та ефективно організована самостійна робота студентів дозволяє розвивати творчу активність, логічне мислення, навчитись самостійно працювати, постійно самовдосконалюватися і підвищувати свій професійний рівень.

Література

1. Журавський В. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої школи / В. Журавський, М. Згуровський. – К. : Політехніка, 2003. – 200 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес : навчальний посібник / за редакцією В. Г. Кременя.. – Тернопіль : ВЕЖА, 2004. – С. 243.

3. Третьяков П. И. Технология модульного обучения. Практико-ориентированная монография / П. И. Третьяков, И. Б. Сенновский. – М. : Новая школа, 2001. – 352 с.
4. Слепкань З. І. Нові засади педагогічного процесу у вищій школі / З. І. Слепкань. – К. : Вища школа, 2005. – 239 с.

Отримано 05.02.14